

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه مؤمنون

(توضیحات کامل)



www.QuranAhlebait.ir

حفظ تدبری سوره مبارکه مؤمنون

همه انسان‌ها به طور فطری در زندگی نیازمند حرکت بر مبنای حق می‌باشند. انسان در موقعیت‌های مختلف در صورتی می‌تواند براساس حق عمل نماید که نسبت به آن علم داشته و به دانسته‌های خود رجوع کند. قرآن مجید آخرین کتاب آسمانی بوده و دربردارنده همه حقایق است. بنابراین فراگیری قرآن و عمل بر مبنای آن می‌تواند پاسخگوی این نیاز فطری در انسان باشد. در این صورت حفظ قرآن عبارتست از حلقه اتصالی که علم انسان در مورد آیات و سوره‌های قرآن را به عمل در موقعیت‌ها متصل می‌کند.

مجموعه کتب حفظ تدبری قرآن کریم تلاشی است در جهت به عمل درآمدن معلومات قرآنی در عرصه زندگی فردی و اجتماعی و این مهم به واسطه انس، تکرار، تمرکز و تدبر در آیات و سوره‌ها میسر شده و در اثر این کثرت و تداوم ذکر است که حفظ قرآن محقق می‌شود.

در این راستا کتاب حفظ تدبری سوره مبارکه مؤمنون می‌کوشد تا مخاطب به واسطه ذکر و بصیرتی که به واسطه این سوره نازل می‌شود، بهره‌مند شده و به برکت روح ایمانی که آیات این سوره در کالبد مخاطب می‌دمد، در راستای تشکیل، تثبیت و توسعه جامعه ایمانی و تحقق امت واحده توحیدی گام برداشته و در مسیر شکوفایی قرار گیرد.

مقدمه

سپاس خدا را که در راستای پاسخ به نیاز فطری انسان به بهره‌مندی از کتابی هدایت‌کننده، به او کتاب آسمانی نازل کرد.

سپاس خدایی را که کتاب را به زبان فطرت انسان نازل کرده و برای همه انسان‌ها قابل قرائت نمود. ستایش شایسته خدای رحمانی است که قرآن را تعلیم نمود و آنگاه که انسان را خلق کرد، به وی قوه بیان و تمایز بخشید تا بتواند حقایق قرائت شده را دریابد.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه مؤمنون

(توضیحات کامل)



www.QuranAhlebayt.ir

ستایش از آن خدایی است که کتابش را دربردارنده همه حقایق قرار داد و آن را «حفیظ» ساخت تا «مجدد» آن را به انسان نمایانده و بدین ترتیب ایشان از تعلیم و تعلّم محتوایی دیگر، بی‌نیاز گردند. خدا را سپاس که قرآن را «ذکر» قرار داد تا انسان به واسطه توجه به آن حقایق تعلیم یافته، آنها را حفظ نموده و مبتنی بر آن قیام نماید، به گونه‌ای که قرآن شاهد او در مسیری باشد که وی را به مقصد حقیقی‌اش می‌رساند.

...

همه انسان‌ها به طور فطری نیاز دارند تا در طول زندگی براساس حق حرکت نمایند و به مقصد حقیقی خود نزدیک شوند. در راستای پاسخ به این نیاز حقیقی انسان، حقایق که در «کتاب» ثبت هستند، با وساطت انبیا نازل شده و در دسترس انسان‌ها قرار گرفته است.

قرآن مجید آخرین کتابی آسمانی است که دربردارنده همه حقایق و بیان‌کننده هر چیزی است. بنابراین می‌تواند مبنای حرکت انسان‌ها قرار گرفته و او را به سوی مقصد حقیقی هدایت نماید. البته این امر زمانی محقق می‌شود که انسان قرآن را فراگرفته و براساس آن عمل کند.

در هر موقعیت انسان در صورتی براساس حق و یا قرآن عمل می‌کند که به آن رجوع نماید. رجوع به حق و یا قرآن نیز نیازمند توجه به حقایق قرآن در موقعیت است. انسان هنگامی می‌تواند در یک موقعیت براساس علم خود به یک حقیقت یا قانون عمل کند که آن حقیقت و قانون نزد او حاضر باشد یا بتواند آن را به یاد بیاورد.

بنابراین حفظ حقایق یا حفظ قرآن که به معنای مراجعه به قرآن و شاهد گرفتن آن در موقعیت‌ها و تداعی آیات و سوره‌هاست، امری ضروری برای عمل به قرآن و حرکت براساس آن است. از این رو باید گفت حفظ قرآن که امکان به عمل در آمدن معلومات قرآنی ما را ممکن می‌سازد، امری لازم در مسیر حرکت انسان به سوی مقصد حقیقی خویش است. از آنجایی که حرکتی این‌چنین، نیاز حقیقی انسان است، پس حفظ قرآن امری در جهت پاسخگویی به این نیاز فطری انسان است.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه مؤمنون

(توضیحات کامل)



www.QuranAhlebayt.ir

بنابراین افراد و جامعه‌ای که به حفظ قرآن اهتمام دارند، اقامه کتاب خدا، دریافت آن با تمام قوا و مراقبت از حدود و ثغور آن را بر خود لازم می‌بینند. ایشان که مجد و شکوه قرآن را دریافت کرده‌اند، قلب خویش را منزلگاه حقایق قرائت شدنی قرار داده، با همه وجود پذیرای حقایق بوده و از غفلت و نادیده گرفتن آنها در زندگی نگرانند؛ به همین دلیل به حقایق و مقصد برگرفته از آنها بسیار رجوع کرده، در اتصال با این حقایق حرکت کرده و از کتاب خدا در زندگی فردی و اجتماعی خویش مراقبت می‌نمایند.

در این صورت حفظ قرآن عبارتست از حلقه اتصالی که علم انسان در خصوص آیات و سوره‌های قرآن را به عمل در موقعیت‌ها متصل می‌کند و این اتصال در اثر کثرت و تداوم ذکر آیات و سوره‌های قرآن حاصل می‌شود.

حال اگر حفظ قرآن در هر مقطعی از ازدیاد علم و ارتقای عمل محروم شود، دچار نقصان می‌گردد. بدین معنا که وقتی حفظ قرآن از عمل منقطع شود، خروجی آن یعنی پاسخ به نیاز فطری انسان برای حرکت مبتنی بر حق، برطرف نمی‌شود و وقتی حفظ با بیشتر شدن علم حافظ همراه نشود، دیگر ظرف وجودی او با زیاد شدن علم، توسعه نیافته و در نتیجه رغبت و گرایش وی به حفظ تضعیف می‌شود و یا مشوق‌های مصنوعی جایگزین مشوق‌های حقیقی می‌شود. روایت زیر از امام صادق علیه السلام آسیب‌های چنین حفظی را تبیین می‌نماید:

«اِکسانی حق تلاوت قرآن را به جا می‌آورند که [آیات آن را شمرده شمرده می‌خوانند و در معنای آن تدبر نموده، به احکامش عمل می‌کنند و به وعده‌هایش امید می‌بندند و از تهدیدهایش می‌هراسند و از داستان‌هایش عبرت می‌گیرند، اوامرش را به کار بسته، نواهایش را اجتناب می‌کنند و به خدا سوگند معنای

^۱ سوره مبارکه مائده، آیه ۶۶.

^۲ سوره مبارکه بقره، آیات ۶۳ و ۹۳.

^۳ سوره مبارکه انعام، آیه ۱۵۵.

^۴ سوره مبارکه ق.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه مؤمنون

(توضیحات کامل)



www.QuranAhlebait.ir

حق تلاوت اینست، نه اینکه تنها آیاتش را حفظ کنند و حروفش را درس بگیرند و سوره‌هایش را بخوانند و بند بند آن را بشناسند که مثلاً فلان سوره ده یکش چند آیه و پنج یکش چند است.^۵ و بسیار کسانی که حروف آن را کاملاً از مخرج ادا می‌کنند، ولی حدود آن را ضایع می‌گذارند، بلکه تلاوت به معنای تدبر در آیات آن و عمل به احکام آنست.^۶

تدبر از ریشه «دبر» به معنی پشت است. وقتی کسی در موضوعی تدبر می‌کند، به پشت و عاقبت آن موضوع توجه می‌کند. در یک کلام مختصر، تدبر در قرآن به معنای اینست که انسان عاقبت و غایت کلام وحی را متناسب با ظرف خود متوجه شده و در راستای آن عاقبت قرار گیرد. مهم است که انسان بدانند خداوند از او چه خواسته است. لذا در این بررسی لازم است عاقبتی که خداوند برای بنده در نظر گرفته است را متوجه شود. حال ممکن است این عاقبت، مضمون و غرض کل سوره یا آیه‌ای خاص و یا یک کلمه باشد. تحقق این عاقبت مستلزم قصد آن از سوی انسان و برنامه‌ریزی برای عمل و اصلاح می‌باشد و این موارد در ساحت تدبر تعریف می‌شود.

انسانی که به عنوان مخاطب آیات و سوره‌ها در جایگاه تدبر در قرآن قرار می‌گیرد، دارای قوا و توان‌های ادراکی و عملیاتی است. بنابراین در تدبر، فرد از یک سو قوای ادراکی خود را در راستای دریافت حقایق و غرض هدایتی سوره به کار گرفته و از سوی دیگر توان عملیاتی خویش را برای تحقق بخشی به آن حقیقت و عمل مبتنی بر آن همراستا می‌نماید. در این بین حفظ قرآن باعث می‌شود که با تداعی حقایق دریافت شده در موقعیت‌ها حقایق به صورت عمل ظهور یابند.

بدین ترتیب استفاده از هم‌افزایی حفظ و تدبر در امر تعلیم و تعلم قرآن، امری ضروری و اثر بخش به نظر می‌رسد. از یک طرف حفظ قرآن امکان تدبر در قرآن را ارتقا بخشیده و از سوی دیگر تدبر در قرآن به دلیل

^۵ . با توجه به اینکه در صدر اسلام و مبتنی بر سیره حضرت رسول صلی الله علیه و آله، آیات قرآن به صورت ده آیه، ده آیه یا پنج آیه، پنج آیه برای مخاطبین قرائت می‌شد، افراد آیات را به این صورت حفظ می‌کردند. به همین دلیل آیات ابتدایی هر ده آیه یا هر پنج آیه اهمیت ویژه‌ای داشت و تعداد آن بیانگر تعداد واحدهای حفظ آن سوره بوده است.

^۶ ارشاد دیلمی، ص ۱۰۱.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه مؤمنون

(توضیحات کامل)



www.QuranAhlebayt.ir

فراهم آوردن زمینه‌های انس و تقویت حافظه مفهومی، به حفظ قرآن کمک می‌نماید. فرمایشات مقام معظم رهبری مؤید چنین هم‌افزایی است:

- امکان تدبر در قرآنی که در حفظ انسان هست، به مراتب بیشتر از امکان تدبر برای کسی است که قرآن را حافظ نیست.^۷

- وقتی انس با قرآن پیدا شد، مجال تدبر و تأمل و تفکر در معارف قرآن به دست خواهد آمد. قرآن را نمی‌شود سرسری خواند و گذشت، قرآن احتیاج دارد به تدبر، تکیه بر روی هر کلمه‌ای از کلمات و هر ترکیبی از ترکیب‌های کلامی و لفظی. انسان هرچه بیشتر تدبر کند، تأمل کند، انس بیشتری پیدا کند، بهره بیشتری خواهد برد، قرآن اینجور است.^۸

- ما معتقدیم همه‌آحاد جامعه باید با قرآن ارتباط برقرار کنند، بتوانند قرآن را بخوانند، بتوانند قرآن را بفهمند، بتوانند در قرآن تدبر کنند. آنچه که ما را به حقایق نورانی می‌رساند، تدبر در قرآن است و این حفظ قرآن که بحمدالله امروز در بین شما جوان‌ها، در بین جوان‌های کشور، در سرتاسر کشور رواج پیدا کرده است، مقدمه خوبی برای تدبر است. یعنی حفظ و تکرار و انس با آیات کریمه قرآن و پی‌درپی آیات الهی را مورد توجه قرار دادن، موجب می‌شود که انسان بتواند در قرآن تدبر کند.

- [قرآن را] اول باید خوب بخوانید، تلاوت را خوب، زیبا و جامع و صحیح بخوانید، دوم، معانی و مفاهیم قرآنی را بفهمید و سوم، قرآن را حفظ کنید. حفظ قرآن خیلی مهم است. شما جوان‌ها به این احتیاج دارید و می‌توانید. وقتی شما حافظ قرآن هستید، این تکرار آیات قرآنی و انس دائمی با قرآن، به شما فرصت می‌دهد که در قرآن تدبر کنید. «تدبر در قرآن» با همین‌طور خواندن و رد شدن به دست نمی‌آید، با یک بار و دوبار خواندن هم حاصل نمی‌شود، با تکرار و انس با آیه‌ای از قرآن

^۷ بیانات در دیدار قاریان، ۱۳۸۶/۶/۲۲.

^۸ بیانات در محفل انس با قرآن، ۱۳۹۱/۴/۳۱.

^۹ بیانات در محفل انس با قرآن، ۱۳۹۲/۴/۱۹.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه مؤمنون

(توضیحات کامل)



www.QuranAhlebayt.ir

امکان تدبر در آن به دست می‌آید و چقدر لطایف در قرآن کریم هست که اینها را جز با تدبر نمی‌توان فهمید. بنابراین حفظ و فهم معانی قرآن و تلاوت آن لازم است.^۱

بنابراین لازم است رویکرد تدبری در امر حفظ قرآن لحاظ شود. مجموعه کتب حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم تلاشی در جهت بهره‌مندی هرچه بیشتر از هم‌افزایی حفظ و تدبر در رجوع به قرآن و بهره‌مندی از آن در مسیر رسیدن به مقصد حقیقی انسان است.

لازم به ذکر است که این کتب که چگونگی تدوین، ساختار دروس و نحوه مطالعه آن در قسمت بعدی ذکر شده است، نقطه آغازی در مسیر بهره‌مندی از هم‌افزایی حفظ و تدبر در عرصه تعلیم و تعلم قرآن بوده و نیازمند تکمیل، اصلاح و ارتقا می‌باشد. بدون تردید نظرات و پیشنهادات اساتید، متخصصین و فعالین این حوزه می‌تواند کمک شایانی در این زمینه نماید.

^{۱۰} . بیانات در دیدار قاریان، ۱۳۸۵/۷/۴

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه مؤمنون

(توضیحات کامل)



www.QuranAhlebayt.ir

سخنی با مخاطبین

در کتب حفظ تدبری سوره‌های قرآن سعی شده از برخی ظرفیت‌های روش‌های تدبر در قرآن برای تسهیل و تعمیق حفظ قرآن استفاده شود. این موارد عبارتند از:

۱. استفاده از سوره‌های قرآن کریم به عنوان واحد حفظ قرآن: دلیل این امر جایگاه سوره‌های قرآن در

هدایت انسان می‌باشد. علامه طباطبایی در تفسیر شریف المیزان درباره سوره چنین می‌گوید:

«غرض از سراسر قرآن یک امر است و آن هدایت است. خدای سبحان کلمه سوره را در کلام

مجیدش در چند جا آورده است، از آن جمله «فَأَتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ» و نیز «فَأَتُوا بِعَشْرِ سُورٍ مِثْلِهِ»^۱

«مُفْتَرِيَاتٍ» و نیز «إِذَا أَنْزَلْتَ سُورَةً» و نیز «سُورَةٌ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا» می‌باشد. از این آیات

می‌فهمیم که هریک از این سوره‌ها طایفه‌ای از کلام خدا است که برای خود و جداگانه، وحدتی

دارند؛ نوعی از وحدت که نه در میان ابعاض یک سوره هست و نه میان سوره‌ای و سوره‌ای دیگر. و

نیز از اینجا می‌فهمیم که اغراض و مقاصدی که از هر سوره به دست می‌آید مختلف است و هر

سوره‌ای غرضی خاص و معنای مخصوصی را ایفا می‌کند، غرضی که تا سوره تمام نشود آن غرض

نیز تمام نمی‌شود و بنابراین جمله «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» در هریک از سوره‌ها راجع به آن غرض

واحدی است که در خصوص آن سوره تعقیب شده است.»^۵

۲. استفاده از دسته‌بندی ترتیبی آیات یک سوره و بیانی اجمالی از غرض آن در جهت ایجاد انس:

استفاده از دسته‌بندی ترتیبی آیات یک سوره و بیان اجمالی از غرض آن در جهت ایجاد انس با

سوره برای حافظ حائز اهمیت می‌باشد. بدین ترتیب علاوه بر اینکه مخاطب آمادگی بیشتری برای

^{۱۱} سوره مبارکه یونس، آیه ۳۸.

^{۱۲} سوره مبارکه هود، آیه ۱۳.

^{۱۳} سوره مبارکه توبه، آیه ۸۶.

^{۱۴} سوره مبارکه نور، آیه ۱.

^{۱۵} ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۲۶.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه مؤمنون

(توضیحات کامل)



www.QuranAhlebayt.ir

ورود به حفظ آیات پیدا می‌کند، می‌تواند با دقت در نمودار ترتیبی سوره، تصویری از سیر موضوعات آن را در ذهن خود ثبت نموده و در مواقع لزوم به آن مراجعه نماید.

۳. مواجهاندن مخاطب با واژگان کلیدی، معانی آنها، معنای آیات، ارتباط اجزای آیات و نیز ارتباط آیات و دسته آیات با یکدیگر به منظور ایجاد حافظه مفهومی: مواجهاندن مخاطب با واژگان کلیدی، معانی آنها، معنای آیات، ارتباط اجزای آیات و نیز ارتباط آیات و دسته آیات با یکدیگر نقش مؤثری در ایجاد حافظه مفهومی در مخاطب دارد. در این راستا فهم دقیق تر آیات به ویژه نحوه ارتباط آیات با یکدیگر، توان تداعی آیات و ترتیب آنها را افزایش می‌دهد.

۴. استفاده از روش‌های تدبر سوره‌ای به ویژه جریان‌شناسی، مردم‌شناسی، انسان‌شناسی و احکام و تفصیل برای جمع‌بندی غرض‌هدایتی سوره در نظر مخاطب: از یک سو روش‌های تدبر سوره‌ای زمینه مرور نزدیک آیات یک سوره را ممکن نموده و از سوی دیگر با عمق بخشی به مرور سوره، درس‌های سوره برای زندگی و چگونگی حرکت براساس آن را برای حافظ روشن می‌نمایند، تا از این رهگذر بتواند در میدان عمل نیز حافظ حدود الهی مطرح شده در سوره باشد.

۵. سعی بر این بوده تا مخاطب در معرض جریان ذکر و بصیرتی که به برکت آیات سوره نازل می‌شود قرار گیرد. از این رو کتاب متشکل از سه بخش فاتحه، درس‌ها و خاتمه است.

۶. در بخش فاتحه، سعی بر ایجاد انس تدبری با سوره بوده و بدین منظور فضیلت قرائت سوره، دسته‌بندی آیات سوره و تبیین غرض آن از نگاه تفسیر شریف المیزان آورده شده است.

^{۱۶} در کنار هریک از کتاب‌های حفظ تدبری سوره‌ها، کتاب «تهلیل» آن سوره نیز تألیف شده است. در کتاب تهلیل هر سوره سعی شده تا، از زوایای مختلف در آیات سوره تدبر شده و نتایج به دست آمده در هفت درس ثبت شود. رجوع به تهلیل سوره و مطالعه آن از دو جهت می‌تواند به حفظ و تثبیت سوره کمک نماید:

- از جهت انس ابتدایی با سوره: به آن دسته از افرادی که قبل از ورود به حفظ سوره، خود را نیازمند انس تفصیلی با سوره می‌بینند، توصیه می‌شود درس اول تهلیل سوره را مطالعه نمایند.
- از جهت مرور سوره: به عموم مخاطبین توصیه می‌شود بعد از حفظ تدبری سوره و در مرحله مرور به تهلیل سوره مراجعه نمایند تا ضمن مرور سوره، نگاه تدبری به سوره نیز تعمیق گردد. در واقع هریک از درس‌های دوم تا هفتم تهلیل، می‌تواند مبنای مرور سوره قرار گیرند.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه مؤمنون

(توضیحات کامل)



www.QuranAhlebayt.ir

۷. در بخش دوم کتاب، در قالب ۳۰ درس به حفظ و مرور تدبری سوره پرداخته شده است. این درس‌ها مشتمل بر قسمت‌های زیر می‌باشد:

• ذکر:

این قسمت مربوط به حفظ آیات جدید است. هر درس به حفظ جدید ۵ آیه اختصاص یافته و از معنای واژگان و گزاره‌های تفسیری برای شکل‌گیری حافظه مفهومی استفاده شده است. معنای واژگان از کتاب التحقیق فی کلمات القرآن و گزاره‌های تفسیری از تفسیر شریف المیزان آورده شده است.

برای حفظ جدید لازم است قرآن آموزان از طریق استماع و دقت در آیات، بتوانند به درستی آنها را قرائت نمایند. یکی از شیوه‌های موثر در به خاطر سپردن آیات، استماع مکرر و هم‌خوانی و تکرار الفاظ با قاری می‌باشد. البته باید توجه داشت که اولویت با استماع زنده آیات از سوی مربی و یا خود قرآن آموز است. بنا به سیره نبوی، آموزش قرآن در مکتب پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بیشتر با تکیه بر تعلیم شفاهی و آموزش سمعی بوده؛ یعنی خواندن آیات توسط معلم و شنیدن و تکرار آنها توسط قرآن آموز تا جایی که این امر منجر به انتقال آیات قرآن از معلم به متعلم گردد.^۹

نکته بسیار مهم آنکه تنوع در قرائت آیات و نیز استماع آنها و عدم وابستگی به یک نوع قرائت و یا یک صوت، کمک شایانی به حفظ تدبری آیات می‌نماید.

در قسمت واژگان سعی شده معنای واژگانی تبیین شود که برای اغلب مخاطبین نامأنوس بوده و یا اینکه در تدبر سوره و فهم غرض هدایتی سوره جزء واژگان کلیدی می‌باشند.

^{۱۷}. اثر علامه مصطفوی.

^{۱۸}. اثر علامه طباطبایی.

^{۱۹}. برای مطالعه روایات مربوطه به کتاب «آموزش زبان قرآن» اثر دکتر لسانی فشارکی رجوع کنید.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه مؤمنون

(توضیحات کامل)



www.QuranAhlebayt.ir

در انتهای این بخش، بایستی مخاطب پس از مطالعه گزاره‌های تفسیرالمیزان، بار دیگر آیات را قرائت نموده و نکته یا نکاتی را که از ارتباط موضوعات این آیات دریافت می‌کند، در جای خالی ثبت نماید. این فعالیت تأثیر بسیاری در تقویت حافظه مفهومی مخاطب دارد.

• دوام ذکر:

این قسمت مربوط به مرور نزدیک محفوظات بوده و مخاطب در بازه هفت روزه به مرور محفوظات خویش می‌پردازد. شیوه مرور محفوظات در هر روز با سایر روزها متفاوت است. توصیه می‌شود حفظ آیات جدید پس از قرائت و کتابت محفوظات انجام شود.

• فارجمع البصر:

بعد از اینکه محفوظات به ۵۰ آیه رسید، از درس یازدهم بخش دیگری تحت عنوان فارجمع البصر، به دو بخش قبل افزوده شده و در آن به مرور ۵۰ آیه قبلی پرداخته می‌شود. در این بخش سعی شده از شیوه‌های متفاوتی که به تقویت حسن حفظ و انس تدبری با سوره می‌انجامد، استفاده شود. برخی از این شیوه‌ها عبارتند از:

- تمایز آیات سوره از سایر آیات قرآن

- تداعی کلمات کلیدی سوره در هنگام قرائت آن

- کتابت آیات تا ابتدای موضوع بعد

- مطالعه سوره با توجه به ویژگی‌های ادبی آن

• هل تری من فطور:

بعد از اتمام حفظ و مرور آیات، لازم است مخاطب یکپارچگی واژگان و آیات سوره و جایگاه هریک را در بیان غرض سوره دریافت نماید. به همین دلیل در درس انتهایی بخشی تحت عنوان «هل تری من فطور» آمده که در آن فرد از منظرهای متفاوت به غرض هدایتی سوره توجه می‌نماید. این زاویه‌ها در کتاب حفظ تدبری سوره مبارکه مؤمنون عبارتند از:

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه مؤمنون

(توضیحات کامل)



www.QuranAhlebait.ir

- اوامر و نواهی سوره
 - نمودار مؤلفه ای - موضوعی سوره
 - تحلیل موضوع محوری سوره و نوشتن ارتباط سایر آیات با موضوع محوری
 - مردم شناسی سوره
 - جریان شناسی سوره
 - مطالعه سوره از منظر آیه کلیدی در غرض سوره
- از آنجایی که کتابت آیات به حفظ آن می‌انجامد، نوشتن آیات در قسمت‌های پیش‌بینی شده می‌تواند به حسن حفظ قرآن آموز بیانجامد. براین اساس مبنای مرور الفاظ سوره در قسمت‌های «دوام ذکر»، «فارجع البصر» و «هل تری من فطور» بر کتابت آنهاست.
- خاتمه کتاب به ذکر نکاتی طهارتی از سوره اختصاص یافته است تا امکان عمل به آیات و رجوع به سوره در میدان عمل ارتقا یابد. البته باید توجه داشت که هریک از ما با توجه به شرایط، امکانات و موانع موجود در مسیر زندگی خود، نیازمند برنامه‌ریزی برای رجوع به سوره در عرصه‌های زندگی و حرکت در جهت غرض هدایتی سوره هستیم.
- همانطور که از توضیحات فوق برمی‌آید، هریک از دروس کتب حفظ تدبری سوره‌ها به حفظ ۵ آیه از آیات قرآن اختصاص داشته و مبنای مرور آیات ۵۰ آیه می‌باشد. در صورتی که مخاطب روزانه به مطالعه یک درس از این کتب بپردازد، حفظ کل قرآن بین ۳ تا ۴ سال به طول می‌انجامد و این بازه زمانی بنا به نظر صاحب نظران مناسب‌ترین سرعت برای حفظ قرآن می‌باشد.
- افرادی که بخواهند سوره را در بازه کوتاه‌تر و با سرعت بیشتری حفظ نمایند، می‌توانند روزانه بیش از یک درس را مطالعه کنند. جدول زیر سرعت مطالعه دروس و حفظ آیات را بر اساس بازه زمانی حفظ کل تعیین می‌نماید:

بازه زمانی حفظ کل	حفظ جدید روزانه	مرور نزدیک روزانه
-------------------	-----------------	-------------------

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه مؤمنون

(توضیحات کامل)



www.QuranAhlebait.ir

سه ساله تا چهار ساله	یک درس (۵ آیه)	۵۰ آیه
دو ساله	دو درس (۱۰ آیه)	۱۰۰ آیه
یک ساله	چهار درس (۲۰ آیه)	۲۰۰ آیه
شش ساله	نصف درس (۲ تا ۳ آیه) [مطالعه یک درس در دو تا سه روز]	۳۰ آیه

البته باید توجه داشت که بیش از هر چیز ثبات و پیوستگی در امر حفظ حائز اهمیت بوده و لازم است فرد به دور از عجله و متناسب با شرایط خود، به سرعتی مطمئن و مستمر در امر حفظ و مرور آیات برسد. سرعتی که همراه ساختن حفظ با تفکر و تدبر را ممکن سازد. علاوه بر لزوم تعیین و تنظیم سرعت مطالعه، رعایت راهبردهای زیر در مطالعه کتاب می‌تواند به حفظ بهتر سوره بینجامد:

- حفظ آیات مربوط به هر درس، با قرائت آیات آن آغاز می‌شود، به میزانی که قرائت آیات با تأمل و درنگ همراه باشد، کیفیت حفظ آیات ارتقا می‌یابد. راهکارهای زیر می‌توانند چنین قرائتی را در مخاطبین تقویت نمایند:
- دقت در معنای واژگان و مفهوم آیات و ثبت ماحصل فهم خود از این آیات: این مهم از طریق دقت در مطالعه معنای واژگان و گزاره‌های تفسیری بدست می‌آید.
- مطالعه واژگان در سیاق آیات: برای بهره‌مندی از ثمرات این امر، در هنگام مطالعه واژگان کلیدی، به آیه مربوطه توجه نموده و سعی کنید آن را با در نظر داشتن مفهوم واژه قرائت نموده و در نهایت ماحصل فهم خود از آیات را در جای خالی ثبت نمایید.
- مطالعه نکات تفسیری در سیاق آیات: در مواجهه با هریک از نکات تفسیری نیز، آیه یا آیاتی را که آن نکته در صدد تبیین آنهاست، در نظر داشته و قرائت نمایید.

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه مؤمنون

(توضیحات کامل)



www.QuranAhlebayt.ir

- توجه به تغییر موضوع آیات در حین قرائت آنها: توجه به سیر موضوعات آیات، به تداعی و یادآوری بهتر آنها کمک می‌کند. البته باید توجه داشت گاهی اوقات بیان یک موضوع در یک یا چند آیه، در میان آیات مربوط به موضوع دیگری صورت می‌گیرد که قبل و بعد از آن بیان شده است.
- توجه به موضوعات ذکر شده در آیات: تمایز موضوعات ممکن است در یک آیه هم قابل مشاهده باشد. مانند آیات بلند که ممکن است در مورد چند موضوع حقایقی را تبیین کرده باشند. برای حفظ این آیات معمولاً اجزای آیه را تقطیع نموده و هر جزء را به صورت جداگانه حفظ می‌کنیم. متمایز دیدن موضوعات یک آیه می‌تواند به تقطیع بهتر اجزای آیه کمک نماید. همچنین وقتی موضوعات یک آیه را متمایز می‌بینیم، امکان دریافت ارتباط بین موضوعات آن آیه بیشتر شده و بدین ترتیب حافظه مفهومی ما تقویت می‌گردد.
- مرور محفوظات با یادآوری آیات و دوام ذکر نسبت به آنها همراه است. به میزانی که شیوه‌های یادآوری و مرور متنوع بوده و با کتابت آیات همراه باشد، تثبیت محفوظات تقویت می‌شود. تنوع شیوه‌های مرور چه از جهت شکلی و چه از جهت محتوایی، سبب تنوع مواجهه مخاطب با آیات قرآن شده و امکان دقت در بخش‌های مختلف آیات را ارتقا می‌دهد. شیوه‌های زیر با ترتیب بیان شده می‌توانند در مرور آیات مورد استفاده قرار گیرند:
- مرحله اول: قرائت آیات از حفظ
- مرحله دوم: استماع ابتدای آیات به همراه قرائت آیات و کتابت آنها
- مرحله سوم: استماع انتهای آیات و قرائت آیه و کتابت آن
- مرحله چهارم: استماع آیات فرد به همراه قرائت و کتابت آیات زوج
- مرحله پنجم: استماع آیات زوج به همراه قرائت و کتابت آیات فرد
- مرحله ششم: قرائت همه آیات و کتابت آنها

حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم

سوره مبارکه مؤمنون

(توضیحات کامل)



www.QuranAhlebayt.ir

- پیشنهاد می‌شود آیاتی را که موفق به حفظ و مرور آن شده‌اید، پس از مرحله ششم در دفتری تحت عنوان «مصحفی شخصی» کتابت نمایید. این کار در واقع مرحله هفتم از مرور نزدیک آیات است. بدین ترتیب با پیشرفت حفظ، بر حجم مصحف شخصی حافظ نیز افزوده می‌شود. از این مرحله به بعد او می‌تواند در مرور محفوظات به مصحف شخصی خود رجوع نماید. در این صورت لازم است زمانی از روز را به کتابت آیات در مصحف شخصی و زمانی را به مرور آیات از آن اختصاص دهید. بنابراین حافظه تصویری در اثر کتابت آیات و براساس مصحف شخصی شکل می‌گیرد. لذا بعد از اتمام حفظ آیات به میزانی که حافظ به مصحف شخصی رجوع نماید، حافظه تصویری او تقویت می‌شود.

در پایان لازم به ذکر است که مجموعه کتب حفظ تدبری سوره‌های قرآن کریم خودآموز بوده و مخاطبین بزرگسال می‌توانند با استفاده از سیراین کتب به حفظ تدبری سوره‌ها بپردازند. امید است تحت عنایات حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف و در نتیجه حرکت جمعی برای حفظ سوره‌های قرآن و تدبر در آنها، بهره‌مندی جامعه از جریان ذکر و بصیرت ارتقا یابد.